

brez vspeha. Z mlekom pa se jim je posrečilo, plamen zatreti.

Gospodarske novice.

Kaj letina kaže na Ogerskem.

Dosedaj so skoraj vsa poročila dosti vesela. Od pšenice se pričakuje prav dobra srednja letina, čeravno je v nekaterih krajih Banata prepozno deževalo. Rž bode komaj srednji pridelek dala; ječmen in oves pa po vsem Ogerskem obetata posebno bogato letino. Za krompir, peso, tobak in druge okopalne sadeže je bilo vreme dosedaj jako ugodno. Tudi trta dobro obeta in če ne pride čez njo posebno neugodno vreme, bode ogerska dežela v obče imela dobro letino. 22. dne maja pa je tudi po več krajih slana škodovala, posebno koruzi, krompirju, fižolu in trti, vendar se sliši, da škoda ni posebno velika.

Národno blagó.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V. *)

Zemljica, sestrica, ti hraniš mene, ja ću tebe; iz zemlje sam prišal, u zemlju ću pojt'.

Nijedan se neće rodit, ki nima nevolju gojit.

Na dobro su vsaka usta milostiva.

Kega beseda ne udre, neće ga ni palica.

Ki oči ima, a slep hodi, slabo za njega.

Sam hodil po kratici i po daljici (povsod).

Vsak ima svojega vuka (bolezen, nesrečo); kemu se prvo, kemu kašnije javi.

Tko se ne smije, zdrav nije.

Dobro rabiš, dojdi i jutri (se reče vsaki dobri stvari).

Bolje je tovaru (oslu) živemu, nego konju krepanomu.

Veći glas nego klas (Viel Geschrei wenig Wolle).

Bogu na bradu plukat (nehvaležen mu biti).

Ki se ruga, rug je sam.

Gustodih, redkohod (bolán).

Ča slep ne vidi, si gluh pridomisli.

Pusta mu brada, kemu žena vlada.

Stari naprave, mladi razprave.

Greh (ako se ne spokori) i dug (ako se ne plaća) vavek rastu.

Pri meni je vse jednako, ali petak ali svetak.

Ako se rastuće žito preore, zemlja sedam let plače.

Ako se maloga otroka prvokrat vidi, se ga za nosić prime i reče: Vse zlo ti nahudilo, koliko ti ja nahudim.

Skuhalj se zove, kar se enkrat skuha; začavkati, prašati (ča=kaj); cembati se, cembalica, guncalica; kračina, koder se težko hodi, nego samo korača; petula, bela pesa.

Nekada se je reklo, ko se je počelo žeti: Sv. Ivane i sv. Krste! čuvaj mene i moje prste, prekrižajoč sebe i zemljo; a na večer se je reklo: Hvala tebi dobri Bože i tebi sv. Ivane i sv. Krste, ki ste učevali mene i moje prste, današnji dan, da bite i jutršnji dan, i od vsakega zla i od smrtnega greha; pak se je prekrižalo, kakor v jutri i šlo domov.

Ostriženi vlasi se hitu na vetar, da ih tiči najdu, gnezda pletu i Boga hvalu.

Jajne lušpine (lupine) trebi strti, da se štriga (coprnica) na njih ne prevozi čez more.

*) Hvala lepa za zanimivo narodno blago.

Vred.

Za zdravom Marijom se ne sme švikati (žvižgati), da se Majka božja ne plače.

Sava je prostemu Istranu vsaka velika tekoča voda, ako vlih nič ne vé o kranjski Savi; a savin mu je belosivkast vol.

Slovstvene stvari.

Pobirki.

Spisuje Davorin Trstenjak.

3.

Juta, Jota.

Veleučeni naš pisatelj prof. Erjavec nam je v letošnjem „Letopisu“ Matice slovenske mnogo za jezikoslovca znamenitih besed priobčil, katere je po Primorskem nabral. Jedna tacih je: juta, jota — neka jed, močnik s fižolom in s kisló repo.

To besedo nahajamo po Tirolskem v onih krajih, kjer so nekdanj Sloveni stanovali, in sicer v obliki: Juten, Molken von süsser Milch, sie mögen nun den Schotten in sich enthalten, oder davon abgesondert sein (Schöpf „Tirol. Idiot.“ str. 296). To besedo poznajo tudi po Friulskem, a samo v onih krajih, kjer tako imenovani Karnjuci ali Karnijeli bivajo. To besedo nahajamo celó v novokeltskih narečjih, kakor v kambriščini, kjer: iot, iotum označuje: puls, Brei, kaša, med tem ko pri Karnjucih je: jote: vivanda lingua composta per lo più si fagginoli e rappe. Sprejeta je beseda tudi v latinščino srednjega veka: jutta. V Britanijo je brž ko ne prišla po armorskih Venetih ali severo-slovanskih Veletih, ker jo tudi ob severnem primorji Francije nahajamo. Veleti so se iz svoje prve domačije ob iztočnem morji (Ostsee) bili naselili v okolici mesta Utrehta, in od ondot jadráli čez morje v Britanijo, kjer še imena: Wiltunshire, Venedotia, Gwineth opominjajo na nekdanje bivanje Veletov, ki so bili Veneti — Venedi — Vendi. O teh slovanskih Veletih govori Šafarik („Starož.“) in Beda venerabilis (+ 735) v svoji „Histor. eccles.“.

V pradomovini Veletov, in sicer pri sorodnih in sosednih Latvičanih še nahajamo glagol: jaut, Mehl ins Wasser einrühren. Jaut pa je podaljšana oblika korenike: ju, verbinden, iz katere je slovenska juha, litovski: ju - še, schlechte Suppe von Wasser und Sauerteig durchgerührt, v sansk. juš-as Erbsensuppe.

Med panonskimi Slovenci je beseda juta neznana, pač pa iz korenike ju v okolici Ljutomerski ju-stati, handgemein werden, tudi: sezati, kečkati, v sansk. pa judh, kämpfen. Iz korenike ju je tudi: jona, Bundtram, *) (Erjavec, l. c.)

Tirolski Slovenci so bili betva korotanskih, in v pustarinski dolini nahajamo še drugo besedo za jed: geislitz, Haferbrei, sauer und kalt genossen, kar je uže Benecke iz slov. kisel razložil in česk. kiselice, Obstmust, in rusk. kiselj, säuerlicher Mehlbrei pri-ravnal.

Da je prvotni pomen besede: juta — juten jota: herumwinden, herumrühren = verbinden pričuje tirolsk. juten, Molken, in mi nahajamo isti pomen v slov. zmedki, Molken Buttermilch, iz: medem, circumago.

Tako nam filologija lepo pride na pomoč pri raziskovanji staroslovenske zgodovine.

*) Jona, Bundtram, na strehi, je po prof. Erjavcu znana na Krnu.

4.

Žulj.

Prof. Erjavec piše: žulj, a, masc. vsaka ostra, bodljiva rastlina, na primer: Scolymus, Cirsium, carduus, Eryngium, Xanthium, in pravi, da je pri isterskih Slovencih znana. Korenika je: gul-žul, slov. gul-iti, stechen, schinden, po-gul-iti, ab- ausreissen (Janežič), ruski: žilj-nut, Stich geben, staroslovenski: o-žuljiti, pungere, zbadati, su-žuliti, scindi. S prvotnim g v litovšč. gil-ti, stechen, bosti. Venetščina je ohranila iz te korenike: gugia, za: guglia (gulja), ker Venetščan gl spremeni v: gi, der Stachelstock. Litovsk. gila, brazda, je iz iste korenike, kakor tudi venetska: gugiera, iz gugliera = gulira, porca, Furche, brazda.

Te besede so sopet nov dokaz, da so Venetčani bili iste narodnosti, kakor Litvoslovani.

5.

Musak.

Po prof. Erjavcu na Krnu, Jähzorn, muska ga prime, Janežič je zapisal: maslak, Wuth, masla-čiti, rasen, wüthen, v sansk. nahajam: maç in miç, irasci, srditi se, sorodno menda staroslov. mьštą, ul-ciscor, slov. mašč-ujem se.

Slovansko slovstvo.

* *Nedolžnost preganjana in poveljučana.* Poleg nemške povesti „Blumenkörnchen“ Krištofa Šmida. V Ljubljani 1880. Natisnili, založili in na prodaj imajo Jos. Blaznikovi nasledniki.

Tako je ime knjižici, ki je v drugem popravljenem natisu ravnokar na svetlo prišla. V njeno priporočilo zadostuje, če rečemo, da lepših knjižic za mladino ni še nikdo pisal kakor Kr. Šmid in da „Blumenkörnchen“ je najlepša med njimi, ki je zdaj tudi v lepi slovenščini prišla na svetlo. Kdor želi mladino s prijetnim berilom razveseliti, naj jo jej omisli, radostna jo bode hranila v bukvarnici svoji poleg Šmidove „Genovefe“ in Šmidovega „Evstahija“. — Cena jej je le 20 krajc.

* „*Jugoslavjanskega stenografa*“, katerega jako marljivo vreduje prof. Bezenšek v Sofiji, izšel je 2. list za meseca marcij in april. Prinesel je članek o bodočnosti stenografije v Bolgariji in poduk njej odmenjen, odlomek iz potopisa od Triglava do Balkana ter mnogotere dopise in novice.

* *Pisma M. P. Pogodinu iz slavenskih zemelj (1835 do 1861.)* — To je naslov knjigi, katero je izdalo ces. zgodovinsko društvo v Moskvi in je izšla v treh oddelkih leta 1879. in 1880. Prvi oddelek prinaša pisma O. M. Bodjiskega, — drugi oddelek samo pisma Šafařika, — tretji oddelek pa pisma Kopitarja, Dobrovskega, Miklošiča, Kollara in njegove soproge, Štura, Štulca in mnogih drugih odličnih Slovanov. — Dr. J. Bleiweis je kot predsednik Matice slovenske prejel to zanimivo knjigo od navedenega društva iz Moskve, s katerim v literarni vzajemnosti je tudi Matica naša.

Ozir po svetu.

Pisma iz Ogerske.

VII.

(Konec.)

Posnemajmo Madjare gledé govora narodnega jezika, a ne bodimo jim enaki gledé nekega pretiranega pismenega purizma. Kakor sem uže poprej omenil, Madjari vse izraze za internacionalne kulturne pojme na madjarščino prevajajo in tako pogosto komaj sami sebe razumevajo, tujcem pa, kateri se njihovega jezika učijo, s temi novoskovanimi ter celó nepotrebni besedami mnogo težave in nevolje prizadevajo.

Taka filologična delavnost, da ne rečem manija, je tudi nekoliko med nami Slovenci. Tudi naši poklicani ter nepoklicani filologi nam kujejo za obče veljavne in znane znake kulturnih pojmov posebne slovenske izraze, kakor da bi mi Slovenci nekakošno od drugih velikih evropskih narodov posebno in različno kulturo in civilizacijo imeti hoteli! Namesti da smo tesnosrčni zakotnjaki, ozirajmo se raji po sveti, čez zvonik domače vasi, ne želimo si svojega slovenskega „globusa“, kakor si ga želijo Madjari ter nekateri Hrvati. Čistimo in izobražujemo, urimo in gladimo slovenščino kolikor mogoče, a ne mučimo se z zametavanjem obče znanih in obče veljavnihih znakov internacionalne kulture, kateri niso specifično ne nemški, ne francoski, ne angleški, ne italijanski ali španjski, ampak izvod one grščine in latinščine, katera je podloga vsi moderni civilizaciji. Meni, ki nisem nikakošen filolog, temoč se jezika kot sredstva učim, da ž njim kolikor mogoče jasno in točno svoje misli in pojme izrazujem, se poslovenjevanje internacionalnih besed, kakor, na priliko, advokat, notár, adjunkt, magistrat, policija, fabrika, mašina, telegrafija, medicina, kirurgija itd., kakoršnih je na stotine in tisočine, prav nepotrebno in celó smešno dozdeva. Ne morem se uveriti, da bi poslovenjevanje takih besed našemu jeziku in naši literaturi na kako korist bilo, nasproti pa se mi dozdeva, da tak purizem le škoduje. So li tisočine tako imenovanih „tujih“ besed — katere jaz internacionalne imenujem — nemščini in nemški literaturi na škodo? — Vsakemu evropskemu narodu, ki v zvezi moderne evropske kulture hoče ostati, je treba, da v tem deležji ter zveznem občenji tudi zvezne izraze rabi; a bolj in več ko so ti izrazi obče razumljivi, večje so veljave. Iskati za nje prikladnih slovenskih izrazov, so sicer lepe teoretične vaje, katere filologom veselje delajo in um bistrijo, samo to naj tudi ostanejo. — Prav ravnajo sedaj Bolgari; oni ne kujejo nikakih novih izrazov za internacionalne kulturne pojme, temoč pišejo obče znane in obče veljavne, kakor so duhu njihovega jezika primerni.

Nepotrebno se mi zdi vpeljavanje novih, to je, večini Slovencev celó neznanih ali nenavadnih besed, za katere uže drugi navadni znaki popolno zadostujejo. Okolnosti so nanesele, da pred nekoliko leti dalje časa slovenskega nisem čital, to je, nobenih slovenskih novin itd. v roke dobil. Ko sem potem zopet slovenske časnike dobivati začel, nahajal sem v njih tu pa tam z začudenjem nekakošno kakanje, s katerim se nikakor sprijazniti ne morem. Vprašal sem prijaznega mi slovenskega filologa, kaj to kakanje tu pa tam pomeni, in on mi je brž stvar razjasnil tako, da, kjer so Rimljani accusativcum infinit. stavili, mi Slovenci ne smemo da-kati, ampak ka-kati, kakor Prekmürčani. Na to sem si mislil: naši slovenski bratje na Ogerskem tudi lepo „ü“-kajo, zakaj bi toraj tudi vsi Slovenci jim za ljubo ne ükali? Variatio delectat.